

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра загальної і медичної психології

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ, СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА»

Освітній рівень другий рівень вищої освіти - магістр
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 225 «Медична психологія»

Автори:

доктор психологічних наук, професор **Філоненко М.М.**
кандидат педагогічних наук, старший викладач **Гладун Т.С.**

Затверджено на засіданні кафедри загальної і медичної психології

Протокол № 2 від «12» вересня 2024 року

Завідувач кафедри загальної
і медичної психології,
професор

Матяш М.М.

Тема № 1. Завдання і предмет курсу «Основи педагогіки, спеціальна педагогіка».
(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Визначити понятійно-категоріальний апарат дисципліни, принципи і методи досліджень актуальних проблем.

План заняття:

1. Значення педагогічних знань в майбутній професійній діяльності.
2. Педагогіка як наука.
3. Об'єкт, предмет, завдання педагогіки.
4. Зв'язок психології та педагогіки. Педагогічна психологія.
5. Понятійно-категоріальний апарат навчальної дисципліни.
6. Принципи і методи досліджень актуальних проблем.
7. Актуальні ідеї сучасної педагогіки.
8. Основні методи педагогічних досліджень.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

Педагогіка як наука, її становлення і розвиток.

2. Об'єкт та предмет педагогіки.
3. Поняття і категорії педагогіки.
4. Галузі педагогіки, зв'язок з іншими науками.
5. Основні завдання сучасної педагогіки.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Іноді кажуть: “Психологія без педагогіки безкорисна, педагогіка без психології безсильна?”. У чому, на Вашу думку, суть цього формулювання?
2. Педагогіка запозичає і використовує поняття інших наук. Чому при цьому вона залишається самостійною наукою?
3. Ознайомтесь з однією із праць М.Стельмаховича з проблем народної педагогіки і випишіть 2-3 приклади, які підтверджують педагогічну мудрість українського народу.
4. Пояснить, чому виховання – загальна і вічна категорія.
5. Як впливає політика й ідеологія суспільства на характер виховання і розробку педагогічної теорії?
6. Розкрийте зв'язок розвитку педагогіки з історією матеріальної і духовної культури суспільства.

Педагогічний словник:

1. Педагогіка _____
2. Предмет вивчення педагогіки _____
3. Категорія _____
4. Структура педагогічної науки _____
5. Галузі педагогіки _____
6. Загальна педагогіка _____
7. Вікова педагогіка _____
8. Соціальна педагогіка _____
9. Спеціальна педагогіка _____
10. Професійна педагогіка _____
11. Порівняльна педагогіка _____
12. Навчання _____
13. Виховання _____
14. Самовиховання _____
15. Самоосвіта _____

Рекомендована література:

1. Анєнкова І.П. Педагогіка: модульний курс (текст): Навчальний посібник / І.П.Анєнкова, М.А.Байдан, О.А. Горчакова, В.М.Руссол. – Львів: Новий Світ-2000, 2011. – 567 с.- С. 14-24.
2. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Навчальний посібник. – 3-тє вид., доопрац. і доп./ О.І. Вишневський. – К.: Знання, 2008. – 566 с. – С. 12-25.
3. Дубасенюк О.А., Методика викладання педагогіки: Курс лекцій / О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Ф.Франка, 2013. – 325 с. – С. 50-61.
4. Кузьмінський А.І., Педагогіка: Підручник / А.І.Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2007. – 447 с. – С. 43-46.

5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: Навчальний посібник. 3-є видання, доповнене / Н.Є.Мойсеюк. – К.: ВАТ „КДНК”, 2001. – 608 с. – С. 11-27.
6. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М. Галузьяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. – 2-е вид., випр. і доп. – Вінниця: Книга-Вега, 2003. – 416 с. – С. 8-9, 17-20.
7. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник – 3-є вид. перероблене і доповнене / За заг. ред. О.А. Дубасенюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с. – С. 11-31.
8. Про виховання дітей та молоді: Проект Закону України // Освіта України. – 2004. – № 72. - 14 вересня. – С. 4.
9. Ягупов В.В. Педагогіка: Навчальний посібник / В.В. Ягупов. — К.: Либідь, 2003. — 560 с. – С. 8-41.
10. Якса Н.В. Основи педагогічних знань: Навчальний посібник / Н.В. Якса. – К.: Знання, 2007. – 358 с. – С. 35-40.

Тема № 2. Історія педагогічної науки.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися з історією розвитку педагогічної науки.

План заняття:

1. Історія розвитку педагогіки як науки.
2. Афіньська та Спартанська системи виховання.
3. Педагогіка в епоху Середньовіччя.
4. Педагогіка в епоху Відродження.
5. Педагогіка в епоху Просвітництва.
6. Педагогіка у XIX – поч. XX ст.

Питання для поточного контролю та самоконтролю

1. Що таке педагогіка: наука чи мистецтво?
2. У чому полягає основна відмінність духовної педагогіки від світської?
3. Які особливості характеризують українську народну педагогіку?

4. Яке значення мають міжпредметні зв'язки для педагогіки?
5. Охарактеризуйте основні течії в зарубіжній педагогіці.
6. Які основні функції педагогіки?
7. У чому сутність методології педагогіки?
8. Охарактеризуйте методологічну основу педагогіки як багаторівневу систему.
9. Охарактеризуйте головні методологічні підходи в педагогіці:
 - системний
 - особистісний
 - діяльнісний
 - полісуб'єктний (діалогічний)
 - аксіологічний
 - культурологічний
 - етнопедагогічний
 - синергетичний
 - технологічний
 - інтегративний
10. Розкрийте суть системного підходу як загальнонаукової методології педагогіки.
11. Дайте характеристику основних сучасних концепцій, що виступають у якості філософського рівня методології педагогіки.
12. Обґрунтуйте сучасні інновації в освіті.

Педагогічний словник:

1. Методологія науки_____
2. Методологічна основа педагогічного дослідження_____
3. Фундаментальні дослідження_____

4. Прикладні дослідження_____
5. Емпіричний рівень педагогічних досліджень_____
6. Теоретичний рівень педагогічних досліджень_____
7. Методологічний рівень педагогічних досліджень_____
8. Продуктивний педагогічний досвід_____
9. Народна педагогіка_____
10. Педагогічна інновація_____

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Філософська методологія педагогіки.
2. Загальнонаукова методологія.
3. Конкретно-наукова методологія.
4. Дисциплінарна методологія.
5. Методологія міждисциплінарних досліджень.
6. Джерела педагогічної науки (педагогічна спадщина минулого, народна педагогіка, передовий педагогічний досвід, інноваційні педагогічні дослідження).
7. Сучасні педагогічні підходи і концепції.

Рекомендована література:

1. Вознюк Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості: Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 196 с. 124
2. Волкова Н. П. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Академія, 2003. – 576 с.
3. Гура О. І. Вступ до спеціальності“Педагогіка вищої школи”:

Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 224 с.

4. Забродський М. М. Педагогічна психологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000. – 189 с.

5. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2005. – 180 с.

6. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. А. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання-прес, 2003. – 418 с.

Тема № 3. Методи науково-педагогічних досліджень.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися з основними методами науково-педагогічних досліджень: психолого- педагогічне спостереження, педагогічний експеримент.

План заняття:

1. Поняття методу науково-педагогічного дослідження.
2. Основні методи науково-педагогічних досліджень: психолого-педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, психолого-педагогічний тест, соціологічні і педагогічні анкети та ін.
3. Характеристика основних методів в педагогіці.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Що таке методологія педагогіки? У чому сутність методології педагогіки?
2. Охарактеризуйте методологічну основу педагогіки як багаторівневу систему.
3. Охарактеризуйте головні методологічні підходи в педагогіці:
 - системний
 - особистісний
 - діяльнісний
 - полісуб'єктний (діалогічний)
 - аксіологічний

- культурологічний
- етнопедагогічний
- синергетичний
- технологічний
- інтегративний

4. Розкрийте суть системного підходу як загальнонаукової методології педагогіки.

5. Дайте характеристику основних сучасних концепцій, що виступають у якості філософського рівня методології педагогіки.

6. Обґрунтуйте сучасні інновації в освіті.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Філософська методологія педагогіки.
2. Загальнонаукова методологія.
3. Конкретно-наукова методологія.
4. Дисциплінарна методологія.
5. Методологія міждисциплінарних досліджень.
6. Джерела педагогічної науки (педагогічна спадщина минулого, народна педагогіка, передовий педагогічний досвід, інноваційні педагогічні дослідження).
7. Сучасні педагогічні підходи і концепції.

Рекомендована література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2003. – 137 с.
2. Бондар В. І. Дидактика: Підручник. – К.: Либідь, 2005. – 264 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2003. – 316 с.
4. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія(курс лекцій):

- Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 128 с.
6. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник. – К.: “ЕксОб”, 1999. – 303 с.
7. Ольшанский Д. В. Психология мас. – СПб.: Питер, 2002. – 363 с.
9. Педагогіка: Хрестоматія/ Уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2006. – 700 с.
10. Педагогіка в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник/ Л. В. Кондрашова, О. А. Пермяков та ін. – К.: Знання, 2006. – 252 с.

Тема № 4. Основні теорії навчання і педагогіки

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Засвоїти основні види, функції та принципи навчання. Визначити умови ефективності процесу навчання.

План заняття:

1. Поняття дидактики, її предмет та завдання.
2. Основні категорії дидактики.
3. Навчання як цілісний процес. Сутність процесу навчання.
4. Основні функції навчання. Принципи навчання.
5. Загальна характеристика принципів навчання: науковість, систематичність та послідовність, свідомість й активність, наочність, зв'язок навчання із життям, доступність, міцність, диференціація навчання, створення ситуації успіху у навчанні. Основні компоненти процесу навчання.
6. Структура діяльності викладача у навчальному процесі.
7. Види навчання. Умови ефективності процесу навчання.
8. Знання, уміння та навички.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Сутність, закономірності, принципи та рушійні сили педагогічного процесу.
2. Структура педагогічного процесу.
3. Етапи педагогічного процесу.
4. Педагогічна діяльність та її структурні компоненти.
5. Суть поняття педагогічна взаємодія.

6. Що таке система, які її ознаки?
7. Що ви розумієте під системою освіти і виховання?
8. Охарактеризуйте сутність поняття «цілісний педагогічний процес».
9. Охарактеризуйте стилі педагогічної діяльності.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Психолого-педагогічна характеристика учнів із різними видами порушень розвитку: загальні та специфічні закономірності розвитку дітей з різними нозологіями
2. Загальні вимоги до організації і змісту корекційно-розвивального педагогічного процесу: особливості реалізації завдань спеціальної освіти
3. Вимоги щодо організації та здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями розвитку в загальноосвітньому просторі.
4. Особливості індивідуалізації розвитку, навчання і виховання дітей з особливими потребами
5. Форми співпраці навчальних закладів та родин, що виховують дітей з порушеннями розвитку.
6. Використання інноваційних технологій навчання, виховання, розвитку та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими потребами
7. Передовий досвід спеціального навчання осіб з ООП.
8. Сучасні системи освіти осіб з порушеннями розвитку.

Рекомендована література:

1. Педагогіка: Навчальний посібник/ В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – Вінниця: РВВ ВАТ“Віноблдрукарня”, 2001. – 200 с.
2. Педагогічний словник/ За ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
3. Семенова А. В., Гурін Р. С. Осипова Т. Ю. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006. – 319 с.
4. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 520 с.

Тема 5. Система освіти в Україні. Освіта за кордоном.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Визначити сучасні тенденції реформування та принципи побудови освіти в Україні. Розглянути сучасний освітній простір країн Європи.

План заняття:

1. Витоки й основні віхи становлення освіти й вищої школи у світі і в Україні.
2. Система освіти в Україні. Принципи її побудови. Пріоритетні напрями реформування освіти.
3. Сучасні тенденції реформування освіти. Болонський процес і національна вища школа. Закон про вищу освіту (2014 р.).
4. Види освіти: середня, вища, післядипломна. Типи навчальних і навчально-виховних закладів.
5. Сучасний освітній простір. Болонський процес, як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи.
6. Освіта в інших країнах світу.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Охарактеризуйте основні ланки системи освіти України.
2. Розкрийте суть ступеневої і неперервної освіти в Україні.
4. Як відбувається підготовка науково-педагогічних і наукових кадрів в Україні?
5. Назвіть освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні.
7. Охарактеризуйте такі навчальні заклади як гімназія, училище, ліцей, консерваторія, університет.
8. Проаналізуйте основні нормативні документи, що стосуються загальноосвітньої школи.
9. Назвіть типи загальноосвітніх закладів освіти.
10. Визначте основні положення Законів України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”, “Про позашкільну освіту”, Концепції «Нова Українська школа».
11. Розкрийте принципи побудови освіти в Україні.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Поняття системи освіти і виховання в Україні.
2. Система і структура неперервної освіти в Україні.
3. Завдання системи освіти.
4. Принципи побудови освіти в Україні (Закон України “Про освіту”).
5. Основні пріоритети сучасної освіти.

Рекомендована література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2003. – 137 с.
2. Бондар В. І. Дидактика: Підручник. – К.: Либідь, 2005. – 264 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2003. – 316 с.
4. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія(курс лекцій): Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 128 с.
6. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник. – К.: “ЕксОб”, 1999. – 303 с.

Тема № 6. Форми, методи та засоби навчання.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Розглянути основні форми організації навчання, засвоїти методи навчання та їх класифікацію.

План заняття:

1. Поняття форми організації навчання. Своєрідність форм навчання, їх класифікація. Аудиторні і позааудиторні форми навчання.
2. Поняття про методи навчання і їх класифікація. Активні й інтерактивні методи навчання: дидактичні ігри, тренінг, коучинг, «мозковий штурм» тощо.
3. Методи контролю і самоконтролю у навчанні.
4. Засоби навчання. Використання комп’ютерної техніки у навчанні.

5. Вибір оптимального поєднання методів і засобів навчання.

6. Індивідуальний підхід у навчанні.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Проаналізуйте співвідношення між загальною, політехнічною і професійною освітою.

2. Які фактори впливають на цілі та зміст освіти в загальноосвітній школі?

3. Які державні нормативні документи відображають зміст освіти?

4. Державний стандарт загальної середньої освіти, його характеристика.

5. Проаналізувати особливості застосування різних методів та засобів навчання в діяльності педагогів – новаторів (Ш.Амонашвілі, Є.Ільїн, В.Шаталов та інші).

6. З'ясувати, як пов'язані між собою методи та прийоми навчання.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Сутність та функції процесу навчання. Рушійні сили процесу навчання.

2. Структура процесу навчання.

3. Закономірності та принципи навчання.

4. Зміст освіти в сучасній школі. Стандарти освіти. Джерела змісту освіти.

5. Особливості навчальних планів, навчальних програм, підручників, навчальних посібників.

6. Методи і прийоми навчання, класифікації методів.

7. Засоби навчання.

8. Вибір методів та засобів навчання.

9. Види навчання, їх класифікація.

10. Сутність, функції контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

11. Види контролю за успішністю учнів (класифікація за місцем у навчальному процесі).

12. Перевірка й оцінювання успішності учнів. Сучасний підхід до оцінювання успішності учнів, його значення у навчальному процесі.

13. Поняття індивідуалізації та диференціація навчання, їх значення для особистісного розвитку учня.

14. Робота з обдарованими дітьми.

15. Проблема відстаючих учнів у педагогіці.

Рекомендована література:

1. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник. – К.: “ЕксОб”, 1999. – 303 с.
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Гранма, 1999. – 350 с.
3. 4. Педагогіка: Хрестоматія/ Уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2006. – 700 с.
5. Педагогіка в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник/ Л. В. Кондрашова, О. А. Пермяков та ін. – К.: Знання, 2006. – 252 с.

Тема № 7. Основи теорії виховання. Загальні закономірності виховного процесу.
(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Вивчити структуру виховного процесу, характеристику та принципи виховання.

План заняття:

1. Виховання як педагогічна проблема.
2. Сутність виховання. Концепції виховання.
3. Рушійні сили процесу виховання. Українська педагогіка та виховання.
4. Структура виховного процесу. Мета виховання. Поняття про самовиховання.
5. Принципи виховання, їх характеристика.
6. Форми організації і методи виховання, їх класифікація. Прийоми виховання.
7. Основні напрямки виховного процесу: розумове, моральне, трудове, естетичне, сімейне виховання. Основні показники вихованості.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Визначте пріоритети загальнолюдських, національних, громадянських, етнічних, родинних і особистісних морально-духовних цінностей.
2. Визначте чинники, які впливають на виховання сучасних дітей молодшого шкільного віку.
3. Яких законів і принципів потрібно дотримуватися у виховній роботі з дітьми молодшого шкільного віку?
4. Розкрийте зміст рушійних сил виховного процесу.
5. Побудуйте логічну схему процесу виховання з його структурних елементів: зміст, форми, методи, прийоми, мета, засоби, завдання, корегування результатів виховання.
6. Охарактеризуйте головні засоби національного виховання: рідна мова, родинна народна педагогіка, фольклорно-календарні традиції, сімейно-побутові звичаї, обряди, народна символіка, народні художньо-образні засоби, народна мораль.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Виховний процес: сутність, структура, роль та місце у процесі формування особистості.
2. Закономірності, принципи, етапи виховного процесу
3. Особливості процесуальних компонентів системи українського національного виховання.
4. Проект Закону України «Про виховання дітей і молоді».
5. „Цінності сучасного українського виховання”,
6. „Проблема народності в педагогічній спадщині К.Д. Ушинського”,
7. „Основні засоби національного виховання ”.

Завдання для тестового контролю:

1. Хто розробив теорію складної структури аномального розвитку дітей з дефектом:
А) Кащенко В.;
Б) Виготський Л.;
В) Ельконін Д.;

Г) Давидов В.

2. Виберіть найбільш прийнятний для педагогічної сфери термін:

- А) Аномальні (діти, особи).
- Б) Діти (особи) з патологією розвитку.
- В) Діти з особливими освітніми потребами.
- Г) Особи (діти) з обмеженими можливостями.

3. Заклад освіти, який забезпечує умови для відновлення здоров'я, соціальної адаптації, професійної орієнтації дітей, що мають органічні та функціональні захворювання внутрішніх органів та систем або вади психофізичного розвитку—це:

- А) навчально-реабілітаційний центр;
 - Б) спеціальна загальноосвітня школа-інтернат;
 - В) реабілітаційний заклад;
 - Г) дитячий психоневрологічний санаторій.
4. Періодичне об'єднання зі здоровими дітьми для проведення спільних заходів є характерним для такої форми інтегрованого навчання:
- А) повної;
 - Б) комбінованої;
 - В) часткової;
 - Г) тимчасової.

5. Залежно від причин виникнення аномалій і порушень розвитку відхилення поділяють на:

- А) комплексні та поодинокі;
- Б) первинні та вторинні;
- В) вроджені та набуті.
- Г) прості і складні.

6. Найдавнішою історично формою організації навчання є:

- А) групова;
- Б) індивідуальна;
- В) індивідуально-групова;
- Г) колективна.

7. Форма організації навчання, за якої вчитель керує навчанням одночасно групи учнів постійного складу за чітким планом і розкладом— це:

- А) урок;
- Б) факультатив;
- В) гурток;
- Г) екскурсія.

8. Різниця у віці учнів спеціальної школи може становити до:

- А) 1 року;
- Б) 2 років;
- В) 3 років;
- Г) 4 років.

9. Який метод навчання практично не використовується у спеціальній школі?

- А) повторення вивченого;
- Б) проблемний виклад матеріалу;
- В) ігрові моменти;
- Г) навчання на практичній основі.

10. Урок у спеціальній школі складається з етапів, до яких не належить:

- А) загальнокорекційний;
- Б) основний;
- В) заключний;
- Г) діагностичний.

Рекомендована література:

1. Вознюк Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості: Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 196 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Академія, 2003. – 576 с.
3. Гура О. І. Вступ до спеціальності“Педагогіка вищої школи”: Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 224 с.
4. Забродський М. М. Педагогічна психологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000. – 189 с.

5. Мацко Л.А., Прищак М.Д. Основи психології та педагогіки: навчальний посібник . – Вінниця : ВНТУ, 2009 – 158 с.
6. Герасимова І. Г. Педагогіка та психологія в системі професійної підготовки фахівців. Вісник ВПІ, 2003.

Тема № 8. Предмет, завдання та галузі спеціальної педагогіки
(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Визначити завдання спеціальної педагогіки, засвоїти галузі спеціальної педагогіки.

План заняття:

1. Предмет, завдання та понятійно-категоріальний апарат спеціальної педагогіки
2. Галузі спеціальної педагогіки
3. Перспективи розвитку спеціальної педагогіки в Україні

Практичні завдання:

1. Схематично зобразити зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками.
2. Скласти міні-таблицю: «Галузі спеціальної педагогіки».
3. Підібрати та записати не менше 20 основних категорій (понять) спеціальної педагогіки, розподілити їх на загальні та спеціальні.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Розглянути загальні принципи побудови корекційного процесу.
Обґрунтувати необхідність їх дотримання в ході навчання та виховання дітей з особливими потребами.
2. Розробити дерево цілей другого, третього та четвертого рівнів для дитини з особливими потребами за індивідуальним завданням.
3. Ознайомитись з методиками визначення якості життя, які можуть бути використані в роботі з дітьми та підлітками з особливими потребами.
4. Ознайомитись за літературою та роздатковим матеріалом з прикладами корекційних програм для різних категорій дітей і підлітків з особливими потребами, проаналізувати їх оформлення. Одну з програм (за вибором) оформити в зошиті відповідно до поданого в методичних вказівках прикладу.

5. Обґрунтувати вибір індивідуальної, групової (в закритій або відкритій групі) або змішаної форми корекційної роботи для таких випадків:

- а) дитина з раннім дитячим аутизмом (четверта група);
- б) дитина з простою дислалією;
- в) повільна дитина;
- г) дитина з порушенням міжособистісних стосунків (образливістю);
- д) підліток з акцентуацією характеру, яка спричинила стан дезадаптації.

6. Запропонувати шляхи створення розвиваючого середовища в спеціальному дошкільному закладі для дітей з інтелектуальними вадами.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

- 1. Загальне поняття про корекцію психічного розвитку.
- 2. Фундаментальні положення психології, на яких будується корекція психічного розвитку.
- 3. Види психокорекції.
- 4. Загальні принципи побудови корекційно-педагогічного процесу.
- 5. Стратегічна мета та цілі корекційної роботи з дітьми з особливими потребами.
- 6. Поняття «якість життя» в сучасній корекційній педагогіці.

Завдання для тестового контролю:

Варіант1

1. Корекційна педагогіка— це:

- А) наука про виховання, освіту та навчання людей;
- Б) галузь спеціальних психолого-педагогічних знань про сутність освіти та виховання дітей, які мають незначні психофізичні недоліки в розвитку та в поведінці;
- В) теорія й практика спеціальної освіти осіб з відхиленнями у фізичному й психічному розвитку;
- Г) наука, що досліджує психофізіологічні особливості розвитку аномальних дітей.

2. Олігофренопедагогіка— галузь дефектології, предметом дослідження якої є:

- А) діти з вадами слуху;
- Б) діти з порушеннями розвитку мови;
- В) діти з вадами зору;
- Г) діти з вадами інтелекту.

3. Зміст корекційно-компенсуючого принципу можна виразити твердженням:

- А) раннє виявлення та рання діагностика відхилень у розвитку;
Б) навчатися можуть всі діти;
В) корекція – засіб забезпечення людині з обмеженими можливостями максимально можливої для неї самостійності та незалежності.
4. Дитячі будинки та будинки-інтернати для дітей-інвалідів підпорядковуються:
- А) Міністерству освіти і науки;
Б) Міністерству праці та соціальної політики;
В) Міністерству охорони здоров'я;
Г) Міністерству культури.
5. До екзогенних факторів, що призводять до порушень психофізичного розвитку відносять:
- А) спадкові захворювання;
Б) інфекційні хвороби;
В) генетичні відхилення.
6. Вторинні дефекти за Л. С. Виготським:
- А) відображають порушення психічного розвитку в умовах первинного дефекту;
Б) пов'язані з пошкодженнями ЦНС;
В) пов'язані з пошкодженнями вищих психічних функцій;
Г) виникають через відсутність допомоги при первинному дефекті.
7. Форма організації навчальної роботи на уроці, коли діти працюють(за власним бажанням або за вказівкою педагога) у тимчасових групах з метою виконання певного навчального завдання:
- А) групова;
Б) мікрогрупова;
В) диференційовано-групова;
Г) бригадна.
8. Екскурсії, додаткові заняття, позакласні форми педагогічної роботи в спеціальній школі відносять до таких організаційних форм:
- А) індивідуальних;
Б) групових;
В) фронтальних;
Г) позаурочних.
9. Досліди, вправи, навчально-виробнича праця— ці методи належать до групи:
- А) словесні;
Б) практичні;
В) наочні;
Г) відеометоди.
10. Найвищим рівнем для груп методів виховання за їх логічною послідовністю є:
- А) стимулювання діяльності;
Б) формування свідомості;
В) самовиховання;
Г) організації діяльності.

1. Об'єктом корекційної педагогіки є:

- А) спеціальна освіта осіб з особливими освітніми потребами;
- Б) виховання як свідомо та цілеспрямовано здійснюваний процес;
- В) особистість дитини, що має певні відхилення в розвитку й поведінці;
- Г) навчання і виховання дітей з особливими потребами.

2. Яке із завдань не входить в систему завдань спеціальної педагогіки:

- А) вивчення педагогічних закономірностей розвитку особистості в умовах обмежених можливостей життєдіяльності;
- Б) розробка наукових основ змісту освіти, організаційних умов спеціальної освіти;
- В) матеріальна допомога особам з обмеженими можливостями;
- Г) розробка і реалізація програм профорієнтації, професійної підготовки, соціально-трудової адаптації осіб з обмеженою працездатністю.

3. Сукупність різних типів закладів, які забезпечують відповідну освіту, виховання, корекційну роботу, соціальну допомогу дітям з вадами психофізичного розвитку— це:

- А) корекційна освіта;
- Б) система корекційної освіти;
- В) соціальна реабілітація;
- Г) система психофізичної корекції.

4. При виборі для дитини закладу корекційної освіти не враховується такий показник:

- А) вік дитини;
- Б) особливості психофізичного розвитку;
- В) соціальний стан дитини;
- Г) потреби і можливості дитини.

5. За якою ознакою здійснена класифікація категорій осіб з обмеженими можливостями: глухі, слабочуючі, незрячі, слабозрячі?

- А) За локалізацією порушень в тій або іншій системі організму.
- Б) За характером порушення, недоліку.
- В) За причинами виникнення порушення, недоліку.
- Г) За ступенем складності порушення.

6. Залежно від причин виникнення аномалій і порушень розвитку відхилення поділяють на:

- А) комплексні та поодинокі;
- Б) первинні та вторинні;
- В) вроджені та набуті.
- Г) прості і складні.

7. Кількість учнів у класі спеціальної школи не повинна перевищувати:

- А) 5 осіб;
- Б) 10 осіб;
- В) 12 осіб;
- Г) 15 осіб.

8. У більшості випадків, особливо на початкових етапах навчання, уроки в спеціальній школі будуються за таким типом:

- А) урок отримання нових знань;

Б) урок формування вмінь і навичок;

В) урок перевірки і корекції знань;

Г) комбінований урок.

9. Метод прикладу відносять до методів такої групи:

А) формування свідомості;

Б) організації діяльності;

В) стимулювання діяльності;

Г) самовиховання.

10. Навчальні досягнення учнів спеціальної школи оцінюються за такими рівнями:

А) початковий, середній, достатній;

Б) середній, достатній, високий;

В) початковий, середній, високий;

Г) початковий, середній, достатній, високий.

Рекомендована література:

1. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвєєва. –

Кам'янець-Подільський, 2010. – 264 с.

2. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка:

Підручник. – Частина І. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – 238 с.

3. Спеціальна педагогіка: Понятійно - термінологічний словник / за

ред. Академіка В. І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

Тема № 9. Сучасна система освітньо-корекційних послуг

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Визначити сутність та особливості сучасного інклюзивного навчання.

План заняття:

1. Диференціація системи закладів для дітей, що потребують корекції психофізичного розвитку.

2. Можливості інтегрованого навчання і виховання дітей, що потребують корекції психофізичного розвитку.

3. Сутність та особливості інклюзивного навчання.

Практичні завдання:

1. Дати відповідь на питання: «Що спільного і відмінного між інтеграцією та інклюзією?»
2. Скласти таблицю: «Умови реалізації інтегрованого та інклюзивного навчання».

Теми для рефератів та повідомлень (за бажанням):

1. Законодавчі аспекти організації системи освітньо-корекційних послуг.
2. Показники розвитку дитини, що покладені в основу диференційованої системи спеціальних закладів.
3. Розвиток інклюзивного навчання в Україні.
4. Робота педагогічного колективу з батьками для забезпечення інтеграції та інклюзії.
5. Сучасна система освітньо-корекційних послуг в різних країнах світу.

Завдання для тестового контролю:

1. Процес навчання й виховання дітей та підлітків з недоліками в розвитку та відхиленнями в поведінці, які зазнають тимчасових адаптаційних труднощів і складнощів у засвоєнні освітніх програм— для корекційної педагогіки це:
А) концепція;
Б) модель;
В) предмет;
Г) завдання.
2. Виберіть найбільш прийнятні для педагогічної сфери терміни.
А) Аномальні (діти, особи).
Б) Діти (особи) з патологією розвитку.
В) Діти з особливими освітніми потребами.
Г) Особи (діти) з обмеженими можливостями.
3. У всіх типах освітньо-корекційних закладів діти НЕ одержують такий вид допомоги:
А) педагогічну;
Б) психологічну,
В) фізичну;
Г) медичну.
4. Який компонент не входить до структури аномального розвитку за Л. С. Виготським:

А) первинний дефект (ядро);

Б) вторинні порушення;

В) третинні порушення;

Г) супутні порушення.

5. Предметная норма— це:

А) знання, уміння й дії, необхідні учневі для оволодіння даним предметним змістом програми (відображені в стандартах освіти);

Б) показники інтелектуального та особистісного розвитку школяра, які повинні сформуватися до кінця певного вікового етапу;

В) проявляється в індивідуальних особливостях розвитку та саморозвитку дитини.

6. За якою ознакою здійснена наступна класифікація категорій осіб з обмеженими можливостями: тілесні (соматичні) порушення; сенсорні порушення(слух, зір); порушення діяльності мозку.

А) За локалізацією порушень в тій або іншій системі організму.

Б) За характером порушення недоліку.

В) За причиною виникнення порушення, недоліку.

Г) За ступенем порушення.

7. Етап першого ознайомлення учнів з новим матеріалом триває в середньому:

А) 3–5 хвилин;

Б) 5–10 хвилин;

В) 10–15 хвилин;

Г) 15–20 хвилин.

8. Індивідуальне навчання НЕ може бути рекомендоване:

А) дітям, батьки яких відмовляються від їхнього направлення у спеціальну загальноосвітню школу;

Б) дітям з порушеннями психофізичного розвитку, якщо за медичними показаннями їм протипоказано знаходитись у колективі;

В) дітям, батьки яких виявили таке бажання і мають згоду адміністрації школи;

Г) обдарованим дітям, які мають високі здобутки в творчості, спорті і зосереджують зусилля на підвищення своїх досягнень.

9. Традиційна класифікація методів навчання систематизує методи за такою ознакою:

А) джерело знань;

Б) дидактична мета;

В) характер пізнавальної діяльності;

Г) за всіма переліченими ознаками.

10. До специфічних методів корекційної освіти НЕ належать:

А) методи психокорекції;

Б) методи самовиховання;

В) методи навчання саногенному мисленню;

Г) методи арттерапії.

Рекомендована література

1. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з

особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 458 с.

3. Миронова С. П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс: навчальний посібник. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2008. – 204 с.
4. Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах // Управління освітою. – 2003. – № 9 (57). – С. 11.
5. Положення про навчально-реабілітаційний центр // Інформаційний вісник. – 1997. – № 11. – С. 27–30.
6. Положення (тимчасове) про організацію інтегрованого навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітніх (дошкільних) навчальних закладах. – К., 2002. – 16 с.
7. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку. – К. – 2008. – 24 с.
8. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. – Частина I. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2007. – 238 с.

Тема № 10. Сутність та особливості корекційно-педагогічного процесу

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Засвоїти компоненти корекційно-педагогічного процесу. Розглянути стандарти спеціальної освіти.

План заняття:

1. Зміст та завдання корекційно-педагогічного процесу.
2. Компоненти корекційно-педагогічного процесу:
 - діагностико-консультативний;
 - фізкультурно-оздоровчий;
 - виховно-освітній;
 - корекційно-розвивальний;

- соціально-педагогічний.

3. Стандарт спеціальної освіти (базовий навчальний план, ступені навчання, освітні стандарти галузей знань).

Практичні завдання:

1. Порівняти зміст, основні завдання та особливості корекційної та корекційно-педагогічної роботи.
2. Стисло розкрити зміст компонентів структури корекційно-педагогічного процесу.
3. Визначити мету та провідні завдання кожного освітнього ступеня для закладів спеціальної освіти.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Методичні вимоги до складання корекційних програм.
2. Обґрунтування вибору форми роботи, режиму проведення занять.
3. Вимоги до комплектування груп дітей з особливими потребами для проведення корекційної роботи.
4. Зміст та оформлення корекційної програми.
5. Документація, яка ведеться в ході реалізації корекційної програми.
6. Дати характеристику вітчизняної моделі психокорекції.
7. Зарубіжні моделі психокорекції, їх характеристика.
8. Використання елементів психодинамічного підходу в роботі з дітьми та підлітками з особливими потребами.
9. Концепції Адлера та Роджерса в психокорекції при дефіцитарному типі дизонтогенезу.
10. Використання поведінкового напрямку корекції в спеціальній педагогіці.
11. Когнітивний напрямок психокорекції в роботі з підлітками з особливими потребами.

Завдання для тестового контролю:

1. Система спеціальних і загальнопедагогічних заходів, спрямованих на ослаблення або подолання недоліків психофізичного розвитку визначається як:
А) компенсація;
Б) корекція;

В) адаптація;

Г) реабілітація.

2. Навчання ефективно впливає на процес розвитку тоді, коли...

А) орієнтується на вже розвинуті здібності;

Б) знаходиться поза межами можливостей дитини;

В) знаходиться в зоні найближчого розвитку здібностей дитини;

Г) не залежить від здібностей і можливостей дитини.

3. Принципу спеціальної освіти, який ґрунтується на сучасному гуманістичному світогляді, що визнає право кожної людини, незалежно від її особливостей і обмежених можливостей життєдіяльності, бути включеним в освітній процес— це:

А) принцип ранньої педагогічної допомоги;

Б) принцип розвитку мислення, мови і комунікації як засобів спеціальної освіти;

В) принцип педагогічного оптимізму;

Г) принцип диференційованого та індивідуального підходу.

4. Наповнюваність інклюзивного класу має становити не більше:

А) 10 учнів;

Б) 15 учнів;

В) 20 учнів;

Г) 25 учнів.

5. Яка група є найбільш вразливою категорією дітей з відхиленнями в розвитку і вимагає більшого, ніж всі інші, об'єму комплексної реабілітаційної і соціально-педагогічної допомоги?

А) Діти з порушеннями слуху.

Б) Діти з порушеннями зору.

В) Діти з порушеннями інтелекту.

Г) Діти з порушеннями мовлення.

Д) Діти з комплексними порушеннями розвитку.

6. Класно-урочну систему навчання вперше обґрунтував:

А) Й. Г. Песталоцці;

Б) К. Д. Ушинський;

В) Я. А. Коменський;

Г) Й. В. Гербарт.

7. Урок у спеціальній школі складається з етапів, до яких не належить:

А) загальнокорекційний;

Б) основний;

В) заключний;

Г) діагностичний.

8. Головною метою використання ігрових методів, моделювання реальних ситуацій на уроках у спеціальній школі є:

А) закріплення матеріалу;

Б) пробудження інтересу до навчання;

В) повторення пройденого матеріалу;

Г) соціалізація учнів.

9. Знаходження відповідного рівня навантаження для кожного учня; вивчення ставлення учня до труднощів, успіхів, оцінки— це характеристика такої з функцій перевірки та оцінювання знань:

- А) контролюючої;
- Б) діагностико-коригуючої;
- В) реалізації індивідуального підходу;
- Г) розвивально-виховної.

10. Навчальні досягнення учнів спеціальної школи оцінюються за такими рівнями:

- А) початковий, середній, достатній;
- Б) середній, достатній, високий;
- В) початковий, середній, високий;
- Г) початковий, середній, достатній, високий.

Рекомендована література:

1. Про Концепцію державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами / Рішення колегії МОН України, Президії НАПН України від 23.06.99 № 7/5—7.

Тема № 11. Форми організації спеціального навчання

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Навчитися порівнювати специфічні форми навчально-корекційної роботи.

План заняття:

1. Форми організації спеціальної освіти.
2. Особливості уроку в системі спеціальної освіти.
3. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці.
4. Позаурочні форми навчання.
5. Індивідуальне навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Практичні завдання:

1. Виділити особливості уроку в системі спеціальної освіти.
2. Порівняти специфічні форми позакласної навчально - корекційної роботи.
3. Визначити педагогічні умови реалізації індивідуального підходу у корекційному навчанні.

Практична частина (додатково, за бажанням)

На основі ознайомлення з навчальними програмами для закладів спеціальної освіти та методичними розробками в спеціальній періодичній літературі

роробити розгорнутий план-конспект позаурочного заняття(логопедичного заняття, предметного гуртка та ін.).

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Проаналізувати взаємозв'язки між блоками психокорекційного комплексу, записати їх в зошит у вигляді схеми.
2. Розробити зміст діагностичного блоку корекційної програми, розрахованої на роботу з:
 - а) дитиною 6 років з агресивністю захисного типу, яка виховується в масовому дитсадку;
 - б) розумово відсталою дитиною 5 років з благополучної родини, яку вперше віддали до спеціального дитсадку;
 - в) молодшим школярем, який стійко не встигає у навчанні внаслідок соматичної ослабленості.
3. Запропонувати найбільш доцільні методи оцінювання результатів корекційної роботи з:
 - а) гіперактивною дитиною дошкільного віку;
 - б) дошкільником із загальним недорозвитком мовлення;
 - в) молодшим школярем із затримкою психічного розвитку.

Рекомендована література

1. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. – Кам'янець - Подільський: Аксіома, 2007. - 205 с.
2. Липа В. О. Організаційно-методичні умови поліпшення стану корекційної роботи в спеціальній школі. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод, зб.: Вип. 4 // за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К.: Знання, 2002. – С. 156–159.
3. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В. І. Бондаря. – Луганськ : Альма-матер, 2003. –436 с.

Тема № 12. Методи та засоби у системі спеціальної освіти
(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Засвоїти особливості методики корекційного навчання різних категорій дітей з психофізичними вадами.

План заняття:

1. Методи навчання. Класифікація методів навчання.
2. Методи виховання. Класифікація методів виховання особистості.
3. Методи корекційно-педагогічної діяльності, їх специфіка.
4. Особливості методики корекційного навчання різних категорій дітей з психофізичними вадами.
5. Засоби навчання і виховання у спеціальній школі.

Практичні завдання:

1. Розкрити суть та навести приклади реалізації методів навчання (не менше 3-х методів) та методів виховання (не менше 3-х методів).

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Поняття про системний підхід до навчання та виховання дітей з особливими потребами.
2. Характеристика діагностичного блоку психокорекційного комплексу.
3. Завдання, які вирішує корекційний блок.
4. Оцінка результативності корекційно-педагогічної роботи.
5. Значення прогностичного блоку психокорекційного комплексу.

Рекомендована література

Основна:

1. Баєва Т.Ф. Корекційна педагогіка як галузь педагогічної науки // Освіта Донбасу. 2011. No 2 (145). С. 57 – 65.
2. Волошина О.В. Основи корекційної педагогіки. Вінниця: ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 2012. 168 с.
3. Волошина О.В. Відхилення у поведінці учнів загальноосвітніх навчальних закладів як психолого-педагогічна проблема // Наукові записки. Серія: педагогіка і психологія. Державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Випуск 29. Вінниця, 2009. С. 246-251.
4. Волошина О.В. Підготовка майбутніх учителів до інклюзивних форм роботи як нагальна потреба сучасної школи // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. Теоретичний та науково- методичний часопис. Том 1. Рівне, 2010. С. 253-258.
5. Волошина О.В. Корекційна робота з дітьми з синдромом дефіциту уваги як нагальна потреба сучасної школи// Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. Випуск 32. Вінниця, 2010. С. 257-261

6. Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності: [навчально-методичний посібник] / Л.Б. Люндквіст, В.В. Бурлака, А.Г. Шевцов [та ін.]. К.: Герб, 2007. 288 с.
 7. Гаврись С., Григоренко Є. Інформаційні технології у навчальній діяльності учнів допоміжної школи//Дефектолог. 2009. № 11. С. 18 – 20.
 8. Давидюк М.О. Корекційна педагогіка: Хрестоматія. Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2011. 205 с.
 9. Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга». С. 33-64.
 10. Данієлс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів / Е.Данієлс, К. Стаффорд. Львів: Тов-во «Надія», 2002. С. 37-54.
 11. Дефектологічний словник: навч. пос./За ред. В.І.Бондаря, В.М. Синьова. К.: «МП Леся», 2011. 528 с.
 12. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред.. В.Г.Кремень. К.: Хрінком Інтер, 2008. 1040 с.
 13. Краснова Н. П. Аналіз проблем ділового спілкування в соціально-педагогічній літературі// Соціальна педагогіка: теорія та практика.2012. №4 С. 86-94.
 14. Липа В. Основы коррекционной педагогики. Донецк:Лебідь, 2002.327 с.
 15. Мартинчук О.В. Генезис дослідницьких підходів до визначення поняття «освітня інтеграція дітей з психофізичними порушеннями // Тенденції розвитку вищої освіти в Україні: європейський вектор: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Ялта (21-22 березня 2013 року). – Ялта: РВНЗ КГУ, 2013. – Ч. 1. – С. 265-270.
 16. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.12.2005 р. за № 691 «Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю»
 17. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
 18. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / АПН України; Інститут спеціальної педагогіки; Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка / В.І. Бондар (голов. ред.).Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
 19. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінол. слов. / за ред. В. І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
- Допоміжна:**
- 1.2. Пантонюк Т., Невмержицька О., ПантонюкМ. Основы корекційної педагогіки: Навчально-методичний посібник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2009. 324 с.
 3. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку / Міністерство освіти і науки України 15.09. 2008 № 852 // Дефектологія. 2009. № 3 (27). С. 11 – 20.
 4. Про затвердження Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку: наказ / Міністерство освіти і науки України 15.09. 2008 № 852 // Дефектологія. 2009. №3 (27). С.
 5. Психологічна енциклопедія /авт.- упоряд. Степанов О. М. К. : «Академвидав», 2006.424 с.
 6. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей: методичний посібник/Укл.: А. Луговський, М. Сварник, О. Падалка. Львів: Колесо, 2008. 144 с.
 7. Педагогічний словник / За ред. М.Д. Ярмаченка. К.: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
 8. Пихтіна Н. П. Основы педагогической техники [Текст]: навч. посібник [Текст].Рек. МОН.К. : ЦУЛ, 2013. 316 с.
 9. План дій щодо запровадження інклюзивного навчання у дошкільних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах на 2009–2012 рр.
 10. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник у 9 книгах. Книга 1. Інклюзивна освіта: вибір батьків/ за заг. ред. Колупаєвої А.А. К. : ТОВ ВПЦ «Літопис-XX». 2010. 70 с.

11. Ратнер Ф.Л. Интегрированное обучение детей с ограниченными возможностями в обществе здоровых детей / Ф.Л. Ратнер, А.Ю. Юсупова. М.: Владос, 2006. 175 с.: ил.
12. Романко І. Комунікативна взаємодія вчителя й учнів як спосіб міжособистісних стосунків у навчально-виховному процесі // Українська мова і література в школі. Київ, 2012. No 7. С. 54 – 57.
13. Романчак Ж.І. Організаційно-методичні умови професійного співробітництва в інклюзивному навчальному закладі//Наша школа. 2014. No 4. С. 33 – 37.
14. Служинська З. Спадковість людини. Львів: Галицька видавнича спілка, 2012. 365с.
15. 17. Синьов В. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні. / В. Синьов, А. Шевцов. «Дефектологія». 2004. No 2.
18. Социально-педагогическая интеграция. Первые шаги: толерантность – объединяем усилия. М.: Теревинф, 2001. 140 с.
19. Софій Н. Філософія інклюзивної освіти // Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні. Науково-методичний збірник до Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 2007. С. 7 -14.
20. Холковська І.Л. Корекційна педагогіка. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328с.
21. Якса Н. В. Корекційна педагогіка : метод. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 188 с.